

норм з муніципальним правом, важливо підкреслити не лише об'єктивний його характер, а й функціональну роль цих норм, що входять у систему муніципального права.

Муніципальне право є цілісним нормативним утворенням і має власне призначення й побудову. Якщо конституційні правові норми безпосередньо стосуються публічного інтересу, його загальної форми, то муніципальні правові норми — інтересів розвитку місцевих територіальних громад, що здатні самостійно брати участь у вирішенні питань місцевого значення. Розвиток системи джерел муніципального права має суттєве значення для побудови в Україні правової соціальної держави, діяльність якої спрямована на забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина, розвитку громадянського суспільства.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент, завідувач кафедри державного будівництва НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого» С. Г. Серьогіна.

.....

*Павшук Катерина Олександрівна
НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого»,
аспірант, кафедра конституційного права України*

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ

Процеси державотворення не стоять на місці, що обумовлює розвиток і наукової думки. Необхідність теоретичного осмислення проблем, які існують в Україні, щоразу змушують повертатися до фундаментальних і основоположних понять, ідей та категорій. Лексика науки конституційного права складається з багатьох понять, але однією з найважливіших є категорія «конституційний лад».

Проблему конституційного ладу України, його поняття, зміст, значення, принципи, систему вивчали багато науковців. Серед них Н.О. Боброва, О.В. Прієшкіна, О.Г. Румянцев, Ю.М. Тодика та інші. Засади конституційного ладу розглядалися як система ключових конститу-

ційно-правових принципів стосовно до нашої держави.

Розвиваючись на основі радянського наукового спадку, сучасні дослідники намагалися відвести категорію «конституційного ладу» від тотожних з нею категорій «суспільного ладу» і «державного ладу». У конституційному законодавстві Радянського Союзу цей термін з'явився у зв'язку з заснуванням посту Президента СРСР і зміною в редакції статей 6 і 7 Конституції СРСР. Навіть і сьогодні має місце прагнення уникнути застосування поняття конституційного ладу. Наприклад, російський вчений Д.А. Златопольський вважає, що немає достатніх підстав відмовлятися від раніше вживаного терміна «суспільний лад», оскільки як конституція, так і державний лад формується на засадах певних політичних, соціальних та економічних відносин, які разом складають поняття суспільного ладу.

Якщо ситуація з категоріями і поняттями більш-менш зрозуміла, то з його сутністю та змістовим наповненням наука остаточно ще не визначилась. Це пояснюється, перш за все, відсутністю легального визначення, а тому існує декілька дефініцій, які різняться не лише окремими складовими частинами чи елементними ознаками, а й принципово по-різному підходять до питання про визнання сутності, змісту і форми конституційного ладу.

Так О.Г. Румянцев зазначає, що засади конституційного ладу об'єднують в собі конституційні начала як державного, так і суспільного ладу, при цьому сутність конституційного ладу ширше, ніж характер і природа державної влади. Ю.М. Тодика стверджував, що поняття конституційного ладу розвивається з категорій суспільного і державного ладу. Цим умовиводам суперечить філософія права Б.А. Кістяківського, який зазначає, що взаємодія держави і суспільства набуває конституційності лише тоді, коли додається ще один елемент — право, причому не лише позитивне право, а право, що живе у свідомості народу. Виходить, що за своєю сутністю і з позицій свого генезису конституційний лад виступає насамперед системою заснованих на праві і регламентованих законом інститутів, які визначають фундаментальні основи взаємодії держави, суспільства і громадянина. Але з погляду О.В. Прієшкіної, не всі відносини між державою і суспільством, навіть незважаючи на

своє конституційне оформлення, утворюють конституційний лад, а лише тоді, коли державна влада беззаперечно визнає свою обмеженість правом і суверенне право народу на здійснення влади.

Своєрідну «платформу» конституційного ладу утворюють норми права, що закріплюють і регулюють статус конституційно-правових суб'єктів та визначають їх діяльність. Саме ці норми і є засадами конституційного ладу. Засади конституційного ладу — це ключові конституційно-правові принципи, які визначають і закріплюють найважливіші основи правового статусу суб'єктів конституційно-правових відносин.

В положеннях статті 5 Конституції України зазначено, що право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами. Однак Конституція України, закріплюючи конституційний лад, не містить визначення цього поняття. Саме на цьому і наголошує Конституційний Суд України у рішенні від 5 жовтня 2005 року. У справі про порядок припинення повноважень членів Кабінету Міністрів України від 11 грудня 2007 року. Суд знову звернувся до категорії конституційного ладу в аспекті його стабільності, яка залежить від непорушності рівноваги в системі стримувань і противаг між вищими державними інституціями. Про стабільність основ конституційного ладу говорилось у рішенні Конституційного Суду у справі про всеукраїнський референдум за народною ініціативою від 27 березня 2000 року. Цікаво, що відносно поняття «основи конституційного ладу» та їх структурного розташування в Конституції України Суд не має єдиного погляду. Це підтверджується тим, що в одному рішенні орган конституційної юрисдикції вказує на розміщення принципів конституційного ладу в розділі I «Загальні засади», а в іншому — ще й в розділах III «Вибори. Референдум» та XIII «Внесення змін до Конституції України».

Таким чином, на сьогодні дослідники відстоюють такі основні підходи до розуміння конституційного ладу: зведення його до державного ладу (К. І. Козлова, О. О. Кутафін), визнання конституційним порядком (М. В. Баглай, Б. Н. Габричідзе), формою організації держави і суспільних відносин, який охоплює різноманітні сфери

розвитку (С. А. Авак'ян, Л. П. Гарчева, О. М. Ярмаши), визначення складовою частиною конституціоналізму (О.Ф. Фрицький, О.Г. Мучник). Остаточного примирити всі погляди зможе лише легальне визначення поняття та однозначна позиція органу конституційної юрисдикції.

Науковий керівник: д. ю. н., доцент, член-кореспондент НАПрН України, завідувач кафедри конституційного права України НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого» Ю. Г. Барабаш.

.....

Петрів Іван Михайлович
 НУ «Одеська юридична академія»
 аспірант, кафедра конституційного права

ВПЛИВ РІШЕНЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ НА ПРАВОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Одним із основоположних принципів існування і функціонування правової держави є верховенство конституції в системі нормативно-правових актів. З метою забезпечення дотримання конституції у більшості держав сформовано інститути конституційного контролю, які виражаються у особі того чи іншого органу конституційної юстиції.

Необхідність забезпечення верховенства Конституції України як Основного Закону в системі нормативно-правових актів зумовила створення в Україні спеціалізованого органу конституційної юстиції, поява якого пов'язана з прийняттям Закону України «Про Конституційний Суд України» у 1996 р. Конституційний Суд України (далі КСУ) — єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні, і одним із основних його завдань є забезпечення верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій території України.

Рішення, що приймаються Конституційним Судом України, неможливо розглядати окремо від процесів, що відбуваються в суспільстві та державі, оскільки вони значною мірою впливають на законодавче регулювання, права людини та на функціонування правової системи в цілому. У зв'язку з цим, необхідно визначити